

Довершенням такого оцінювання виступає аналітичне бачення причин успіху адаптації того чи іншого працівника з боку керівництва, яке також зобов'язане звертати увагу не тільки на окремі випадки професійної адаптації, а й слідкувати за узагальненими тенденціями результатів такої адаптації, що охоплюють уже згадувані організаційну та фінансово-економічну оцінку. На наш погляд, цього реально досягти використовуючи сукупність таких показників (табл.).

Як бачимо, серед пріоритетних показників організаційної та фінансово-економічного оцінювання результатів професійної адаптації персоналу – три групи показників – вони вимірюють трудовий потенціал, інтенсивність руху та керованість персоналу. Кожна з них надає блок об'єктивних висновків про стан справ у кожному елементі професійної адаптації персоналу.

Наприклад, рівень трудового потенціалу працівника свідчить про ймовірність його повторної адаптації на підприємстві, пов'язаної з ротацією кадрів. Інтенсивність руху персоналу показує, наскільки часто відбувається професійна адаптація, у яких підрозділах вона менш успішна, які категорії працівників потребують більшої підтримки тощо. Своєю чергою, керованість персоналу визначає, наскільки позитивно колектив сприймає заходи з професійної адаптації і які з них необхідно коректувати в оперативному режимі.

Зважаючи на різновекторність процесу професійної адаптації персоналу, доводиться враховувати ймовірність непередбачуваного випадку при оцінці цього процесу, тож керівництво має бути готове креативно вирішувати подібні проблеми.

Висновки. Оцінювання професійної адаптації персоналу на підприємстві обов'язково потрібно класифікувати залежно від суб'єкта та мети. Ця потреба зумовлена двома істотними чинниками – плануванням проекту оцінювання персоналу та формуванням бюджету оцінювальних процедур.

Суб'єктами оцінювання професійної адаптації вважаємо підприємство, яке її забезпечує, і працівника, котрий демонструє здатність освоюватись у нових професійних умовах. Мета обидвох оцінок схожа, бо пов'язана з визначенням рівня ефективності організаційної та фінансово-економічної складових. Різниця полягає лише у необхідності виявлення трудового потенціалу, тобто меж здатності працівника адаптуватись. У методах оцінювання також є спільність і відмінність, пов'язані в основному з рівнем їх використання (макрорівень, макрорівень). Суть кожного з них полягає у масштабах оцінювання, тобто це комплексний або вибірковий підхід.

Загалом оцінка професійної адаптації персоналу на підприємстві тісно пов'язана зі становищем на ринку праці, постійним удосконаленням професій і якістю праці в суспільстві, що потребує безперервного оновлення її концепції.

Література

1. Мотивація та соціальний захист персоналу : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.Г. Бабенка. – Дніпропетровськ : Вид-во ДДФА, 2011. – 400 с.
2. Богиня Д.П. Основи економіки праці : навч. посібн. / Д.П. Богиня, О.А. Грішнова. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.] – К. : Вид-во "Знання-Прес", 2002. – 313 с.
3. Виробничий менеджмент : підручник. – У 2-х т. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Ю.В. Гончарова. – К. : Вид-во КНУТД, 2011. – Т. 1. – 338 с.

4. Грішнова О.А. Людський розвиток : навч. посібн. / О.А. Грішнова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2006. – 308 с.
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства (практикум) : навч. посібн. / Л.І. Шваб. – Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2009. – 466 с.
6. Назарова Г.В. Облік, аналіз та аудит персоналу : навч. посібн. / Г.В. Назарова, С.В. Мішина, В.І. Отенко та ін. – Харків : Вид. дім ХНЕУ, 2011. – 260 с.
7. Гуменюк М. Методологические аспекты оценки трудового потенциала предприятия в условиях инновационной экономики / М. Гуменюк, А. Миронцова // Инновационная экономика. – 2011. – № 23. – С. 65-68.

Рымар М.В., Козак П.З. Определение основных направлений оценивания состояния профессиональной адаптации на производственном предприятии

Направления и способы оценки профессиональной адаптации разделены на два уровня (предприятие, работник). Названы основные цели оценки профессиональной адаптации персонала на предприятии. Сформирован перечень показателей, по которым целесообразно оценивать профессиональную адаптацию работника. Проанализированы проблемы, которые затрудняют оценку профессиональной адаптации и предложены пути их решения.

Ключевые слова: профессиональная адаптация персонала, оценка, трудовой потенциал, рабочее место, подбор персонала, система управления.

Rymar M.V., Kozak P.Z. Determination of the main trends in evaluation of state of professional adaptation at a manufacturing enterprise

Directions and methods of evaluation of professional adaptation is divided into two levels (company, employee). The main purposes of evaluation of professional adaptation of their staff have been identified. The list of indexes, helping to evaluate a professional adaptation of an employee, has been formed. The problems which complicate the evaluation of professional adaptation have been analyzed and the ways of their solving have been proposed.

Keywords: professional adaptation of staff, evaluation, employment potential, job, staff selection, system, administration.

УДК 338.45:330.132

Проф. О.Б. Жихор, д-р екон. наук;
магістрант М.О. Штехан – Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "ФІНАНСОВИЙ РИЗИК" ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ

Досліджено підходи науковців до визначення сутності поняття "фінансовий ризик" та подано власне його визначення. Представлено докладну класифікацію фінансових ризиків, яка дає змогу детально дослідити фінансові ризики на підприємстві для забезпечення ефективної фінансової безпеки підприємства.

Ключові слова: фінанси, фінансова безпека, ризик, фінансові ризики, класифікація фінансових ризиків.

Постанова проблеми. У сучасних умовах господарювання особливого значення набуває проблема фінансового ризику на підприємстві. У цій ситуації успіх підприємницької діяльності залежить від готовності самого підприємства вчасно та точно визначити певний вид ризику, влучно визначити метод для його оцінювання та аналізу. Іншими словами, для ефективної діяльності потрібно вдосконалити поняття "фінансовий ризик" та представити повну класифіка-

цію фінансових ризиків, що надалі дасть змогу уникнути збитків, яких він може завдати.

Актуальність проблеми. Існує багато визначень поняття "фінансова безпека", виходячи з досліджуваних вітчизняних та зарубіжних джерел, тому можна стверджувати, що фінансова безпека значною мірою залежить від фінансових ризиків. Таким чином, сутність поняття "фінансовий ризик" та його класифікація є актуальними.

Аналіз останніх наукових джерел. Досліджували поняття фінансового ризику вітчизняні та зарубіжні науковці. Істотний внесок у дослідження сутності фінансових ризиків зробили: Н.М. Внукова [4], Т.А. Говорушко [5], В.Г. Бабенко [1], І.А. Бланк [2], Є.І. Бородина [3], В.В. Масалітіна [6] та інші.

Мета дослідження. Обґрунтування сутності поняття "фінансовий ризик" та визначення класифікації фінансових ризиків.

Результати дослідження. У процесі підприємницької діяльності на фінансову безпеку впливають фінансові ризики, які надалі можуть негативно вплинути на фінансову безпеку підприємства. Тому для успішної діяльності необхідно дослідити сутність фінансових ризиків та їх види, які можуть виникати в процесі життєдіяльності підприємства. Визначення сутності поняття "фінансових ризиків" та їх класифікація має важливе як теоретичне, так і прикладне значення. Фінансові ризики є необхідними для формування підприємством ефективної системи фінансової безпеки.

Фінансові ризики відіграють важливу роль у загальному портфелі ризиків підприємства, вони є основною частиною господарських ризиків підприємства і мають значний вплив на різноманітні аспекти господарської діяльності підприємства. Розглянемо підходи науковців до визначення поняття "фінансовий ризик" у табл.

Табл. Підходи науковців до визначення поняття "фінансовий ризик"

Автор	Визначення	Джерело
Є.І. Бородина	ризик, який пов'язаний з недоотриманням певного доходу при фінансових угодах з банками та іншими фінансовими організаціями	[3]
В.В. Масалітіна	невизначеність, яка пов'язана з використанням власних і запозичених коштів у процесі фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства	[6]
Н.М. Внукова	ризик, який виникає в наслідок невизначеності фінансових факторів, які за несприятливих умов призведуть до збитків, а у певних випадках – до банкрутства підприємства	[4]
Т.А. Говорушко	ймовірність зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу в умовах невизначеності фінансово – господарської діяльності підприємства	[5]
В.Г. Бабенко	економічна категорія, що відображає існуючу невизначеність і конфліктність, які виникають у процесах створення, розподілу, перерозподілу та споживання доданої вартості та частини національного багатства між суб'єктами економічної діяльності	[1]
І.А. Бланк	є результатом вибору його власниками альтернативного фінансового рішення, спрямованого на отримання бажаного результату фінансової діяльності за ймовірності понесення фінансових втрат за умов невизначеності умов	[2]

Проаналізувавши підходи авторів до визначення поняття "фінансовий ризик", можна зробити висновок, що фінансовий ризик – це специфічна економічна категорія, яка виникає в процесі господарської діяльності та відображає ймовірність зниження прибутку, втрати капіталу, банкрутства за умови невизначеності фінансових, виробничих та господарських факторів.

Важливе значення для одержання всебічної характеристики ризиків має їх науково обґрунтована класифікація. Ця класифікація є необхідною для ефективної діяльності підприємства. Потрібно розрізнити певні види фінансових ризиків, які можуть траплятися в процесі господарської діяльності суб'єкта господарювання, з метою вибору шляху їх усунення. Тому для визначення впливу фінансових ризиків на безпеку підприємства доцільно розглянути класифікацію фінансових ризиків.

Існує багато підходів до визначення класифікації фінансових ризиків, розроблених зарубіжними та вітчизняними вченими. Проте, на основі узагальнення та упорядкування існуючих підходів, ми представили власну класифікацію, яка дає змогу детально розглянути всю сукупність фінансових ризиків, які можуть виникати в процесі господарської діяльності підприємства.

Усі фінансові ризики можна віднести до внутрішніх та зовнішніх.

Внутрішні фінансові ризики – це ризики, які виникають у процесі господарської діяльності і які впливають на основні фінансові показники діяльності підприємства. До таких ризиків відносять портфельні, кредитні, процентні, дивідендні, ліквідності, стійкості, прибутковості, оборотні, структурні, емісійні, невикористаних можливостей. Зовнішні фінансові ризики – це ризики, які залежать загалом від ситуації в країні, тобто від рівня інфляції, від відсоткових ставок та від податкових ставок. Це – інфляційні, дефляційні, валютні, депозитні та податкові ризики. Узагальнену класифікацію фінансових ризиків представлено на рисунку.

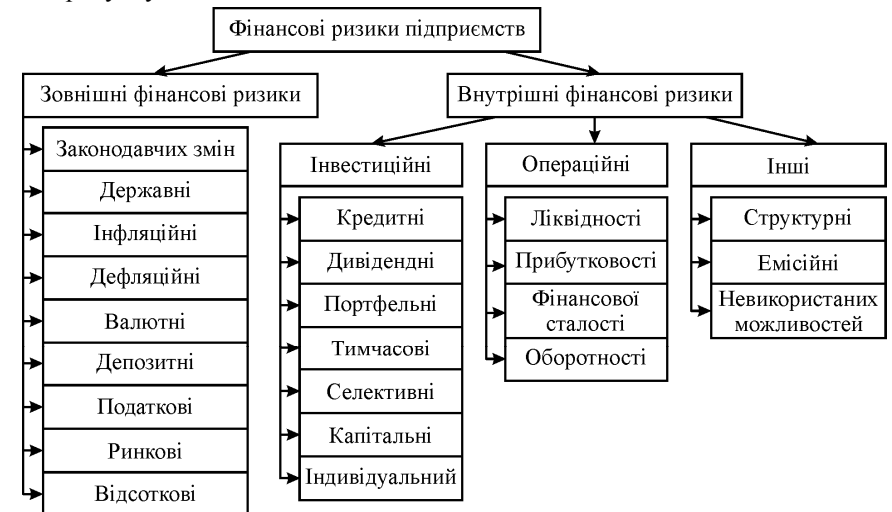

Рис. Узагальнена класифікація фінансових ризиків

Внутрішні фінансові ризики включають операційні, інвестиційні та інші фінансові ризики, які можуть виникати в процесі фінансово-господарської діяльності. Своєю чергою, до операційних ризиків відносять: ліквідності, оборотності, прибутковості, фінансової сталості.

Ризик ліквідності – це різновид операційних ризиків який залежить від наявної кількості активів, які є в розпорядженні підприємства. Чим більша наявна кількість активів, тим меншим є рівень ризику ліквідності. Найбільш ліквідні активи: грошові кошти в касі, кошти на розрахунковому рахунку та депозитні вклади до запитання.

Ризик оборотності – це ризик, який залежить від швидкості обертання фінансових активів. Рівень ризику оборотності залежить від чіткості встановлених цілей, від розробленої стратегії, від ефективності ризик-менеджменту.

Ризик прибутковості – це вид ризику, який залежить від рівня прибутку, одержаного підприємством. Рівень цього ризику залежить від ефективності податкового планування та від вибору амортизаційної політики. Цей вид ризику є одним із найнебезпечніших ризиків, тому що рівень прибутку є найважливішим для успішної підприємницької діяльності.

Ризик фінансової сталості – це ризик, який виникає внаслідок порушення рівноваги та стабільності фінансово розвитку підприємства. Цей ризик залежить від частки використання позикових коштів підприємством.

До інвестиційних ризиків входять: портфельні, індивідуальні, капітальні, дивідендні, портфельні, тимчасові, селективні.

Портфельний ризик – це ризик, пов'язаний із здійсненням деяких видів фінансової діяльності підприємства. Він залежить від сукупності фінансових ризиків усіх фінансових та матеріальних активів.

Індивідуальний ризик – це ризик, який пов'язаний із специфікою діяльності підприємства. Цей вид ризику притаманний підприємствам з однаковою галузевою приналежністю.

Капітальні ризики – це ризик того, що інвестор не зможе визволити інвестиційні ресурси, нічого не втративши.

Тимчасовий ризик – ризик, пов'язаний з інвестуванням певних ресурсів не у відповідний час, який призведе до неминучих збитків.

Селективний ризик – пов'язаний з неправильним вибором об'єкта інвестування, який, порівняно з іншими, є збитковим.

До інших фінансових ризиків, які можуть виникати в процесі фінансово-господарської діяльності, відносять: емісійні, структурні та ризики невикористаних можливостей. Емісійний ризик виникає внаслідок відсутності попиту або його підвищення на цінні папери, емісія яких здійснюється на підприємстві.

Структурний ризик виникає через невдалий вибір структури капіталу. Перевищення власного над позиковим чи навпаки. Ризик невикористаних можливостей пов'язаний з бездіяльністю підприємства, яка може призвести до втрати можливого доходу.

До внутрішніх фінансових ризиків належать державні, інфляційні, валютні, дефляційні, депозитні, податкові, ринкові, відсоткові. Розглянемо ці види детальніше. Відсоткові ризики пов'язані з фінансовими втратами внаслідок

зміни відсоткових ставок на ринку ресурсів, капіталу. Можуть призвести до незапланованих втрат. Державний фінансовий ризик виникає із вкладенням фінансових ресурсів у державні підприємства з хитким становищем на ринку.

Ризик законодавчих змін виникає через непередбачувані зміни в законодавчій базі країни. Інфляційні ризики пов'язані із знеціненням національної валюти і призводить до негативних внутрішніх та зовнішніх ефектів; до зниження вартості активів, скорочення доходів, зростання рівня конкуренції, банкрутства бізнес-партнерів.

Валютні фінансові ризики виникають внаслідок зміни курсів іноземних валют і впливають на зовнішньоекономічну діяльність. Податкові ризики пов'язані із загрозою не повернення депозитних вкладів та не погашення депозитних сертифікатів. Податкові ризики виникають внаслідок неправильного адміністрування та збирання податків та зборів державними, а також не прогнозованої зміни податкових ставок. Ринкові ризики пов'язані із зміною кон'юнктури всього фінансового ринку під впливом макроекономічних чинників. Цей ризик виникає для всіх представників цього ринку і не може бути усунутий ними в індивідуальному порядку.

Представлена класифікація є теоретичним підґрунтям для забезпечення ефективної фінансової безпеки підприємства. Ця класифікація допоможе підприємству уникнути певних фінансових ризиків або мінімізувати їх вплив. Вона всебічно розкриває сутність фінансових ризиків і водночас робить їх зрозумілими для широкого кола осіб.

Висновки. Проаналізовано існуючі підходи та представлено авторське поняття "фінансовий ризик", що, на відміну від інших, компенсує всі особливості цієї категорії; представлена повна класифікація фінансових ризиків, яка всебічно відображає їх основні види, що надалі дасть змогу уникнути деструктивних наслідків їх впливу.

Авторська класифікація фінансових ризиків враховує усі можливі види фінансових ризиків, може бути використана в науці і практиці задля забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Перспективами подальших досліджень є вдосконалення класифікації "фінансових ризиків" для загального практичного використання фахівцями з управління фінансово-економічної безпеки.

Література

1. Бабенко В.Г. Страхування фінансових ризиків як механізм надання гарантій суб'єктам підприємницької діяльності / В.Г. Бабенко. – Суми : Вид-во Укр. акад. банк. справи Нац. банку України, 2007. – 21 с.
2. Бланк І.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк. – К. : Вид-во "Ника-Центр", "Эльга", 2003. – 496 с.
3. Бородин Е.И. Финансы предприятия : учебн. пособ. / [Е.И. Бородин, Ю.С. Голикова, Н.В. Колчина / под ред. Е.И. Бородиной. – М. : Изд-во "Банки и биржи", ЮНИТИ, 1995. – 208 с.
4. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика : навч.-метод. посібн. / [Н.М. Внукова, В.І. Успенко, Л.В. Временко та ін. / за заг. ред. проф. Н.М. Внукової. – Харків : Вид-во "Бурун Книга", 2004. – 377 с.
5. Говорушко Т.А. Страхові послуги : навч. посібн. / Т.А. Говорушко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 400 с.
6. Масалітіна В.В. Планування руху грошових коштів в системі управління фінансовими ризиками / В.В. Масалітіна; Нац. трансп. ун-т. – К. : Вид-во "Родовід", 2002. – 20 с.

Жихор О.Б., Штехан М.А. Сущность понятия "финансовый риск" и его классификация

Исследованы подходы ученых к определению сущности понятия "финансовый риск" и представлено собственное его определение. Представлена подробная классификация финансовых рисков, которая позволяет детально исследовать финансовые риски на предприятии для обеспечения эффективной финансовой безопасности предприятия.

Ключевые слова: финансы, финансовая безопасность, риск, финансовые риски, классификация финансовых рисков.

Zhyhor O.B., Shtehan M.O. Essence of the concept of "financial risk" and its classification

Researched scientific approaches to defining the essence of "financial risk" and submitted his own definition. The detailed classification of financial risk that you can study in detail the financial risks of the company to ensure effective financial security.

Keywords: finance, financial security, risk, financial risk, financial risk classification.

УДК 336:113

Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук;

доц. В.Я. Дубик, канд. екон. наук; доц. О.П. Буряк, канд. екон. наук –

Львівська державна фінансова академія

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЗРУШЕНЬ У НАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМАХ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПІДХІД

Розглянуто глобалізаційні економічні процеси та їх місце в еволюції світових трансформацій, охарактеризовано вплив цих процесів на розвиток національних фінансових систем та проаналізовано їх позитивні та негативні наслідки. У цьому контексті розкрито сутність фінансової глобалізації під кутом зору взаємозалежності, взаємозв'язку і взаємовпливу національних економік, політичних, соціальних і фінансових систем, культур, людини і довкілля.

Ключові слова: глобалізація, фінансова глобалізація, еволюційний підхід, світова економіка, національна фінансова система, вільна торгівля, світова фінансова система, фінансова політика.

Постановка проблеми. На межі двох тисячоліть в житті всіх держав чільне місце належить глобальним економічним, фінансовим та валютним процесам. За таких умов глобалізація є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу. Вона стимулює світовий соціально-економічний розвиток, посилює конкуренцію, впливає на розподіл і використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і нових технологій, розширює можливості щодо обміну товарами, капіталом, послугами та інформацією, взаємодії у гуманітарній сфері, духовному збагаченні особистості.

Водночас, для значної частини людства глобалізація таїть в собі й істотні загрози, зумовлюючи розмежування країн на "цивілізаційний центр" і "периферійну зону", поглиблюючи їх диференціацію в соціально-економічному розвитку та економічний і технологічний розрив між багатими і бідними країнами, загострює зрушення в національних фінансових системах [8, с. 585-586]. Відтак, аналіз складних та суперечливих процесів, тенденцій і наслідків світових економічних трансформацій; вивчення впливу глобальних процесів на національні фінансові системи і економіки розвинених держав та країн, що розвиваються є доцільним та актуальним як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Аналіз досліджень і публікацій. Зазначимо, що проблема сучасної фінансової глобалізації має і наукову актуальність. Про це свідчить значна чисельність розробок зарубіжних та українських економістів з питань глобалізаційних процесів у світовій економіці. Серед зарубіжних авторів, котрі досліджують означену проблему, можна виокремити Ж. Бодриєра, М. Кастельса, Т. Леввіта, Я. Недервіна, К. Оме, а вітчизняних – О. Білоруса, О. Власюка, М. Мальського, І. Михасюка, А. Мокія, Л. Мельника, І. Лукінова, Д. Лук'яненка, С. Соколенка, В. Сухарського, А. Філіпенка [1-5, 9, 16-23, 25]. Зокрема, в їхніх наукових працях проаналізовано сучасний стан розвитку світової економіки під впливом фінансової глобалізації. Однак і досі залишається значна низка питань щодо глобалізаційних процесів у розвитку світогосподарських зв'язків, формування взаємовпливів на національні фінансові системи, а тому усі вони потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Ґрунтуючись на теоретичній, практичній та науковій актуальності цієї теми, автори ставлять за мету узагальнити різноманітні тлумачення глобалізації як всеохопного явища у світовій економіці, визначити чинники, що обумовлюють сучасні глобалізаційні процеси, витлумачити поняття фінансової глобалізації та виокремити її позитивні та негативні наслідки для економічних систем світу з врахуванням впливу на національні фінансові системи.

Виклад основного матеріалу. *Еволюційність та проблемність формування і розвитку глобалізаційних процесів за взаємодії з національними фінансовими системами.* Зазначимо, що термін "глобалізація" (всесвітній, загальний) донедавна практично не використовували. Так, якщо потрібно було дати оцінку загальнопланетних економічних процесів, вживали термін "інтернаціоналізація" – посилення взаємозв'язків і взаємозалежності економік окремих країн, вплив міжнародних торговельно-економічних відносин на національні економіки, участь держав у світовому господарстві [1, с. 99]. Якщо тлумачити фінансово-економічну глобалізацію під таким кутом зору, то стає зрозуміло, що подібні зміни відбувалися в соціумі задовго до ХХ-ХХІ ст. Зокрема, у науковій літературі наявна думка, що процес глобалізації розпочався ще в ХVІ ст. [22, с. 46]. Водночас, на погляд авторів цього дослідження, початок фінансової глобалізації можна аргументовано віднести й до більш раннього періоду і він пов'язаний з потребою розвитку континентальних торговельних обмінів, формуванням розгалуженої системи торговельних шляхів та виділенням світового цінового еквівалента в торговельних відносинах – золота. Практично у формуванні фінансової глобалізації можливо виокремити окремі періоди, які характерні своїми проявами на національні фінансові системи.

Відтак, незважаючи на довгий період формування зовнішньоторговельних відносин ще не сформовано однозначного та єдиного тлумачення сутності глобалізації. Цей процес досліджують представники різних галузей науки та наукових шкіл і кожна з них пропонує власне визначення. Розглядаючи еволюцію поглядів щодо проблематики, констатуємо, що термін "глобалізація" уперше ввів у науковий обіг Т. Левіт у 1983 р. Він визначав "глобалізацію" як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються транснаціональними корпораціями (ТНК) [2, с. 19]. І хоча глобалізація є новітньою тенденцією у суспіль-